

Pərvin Bədəlbəyli
Azərbaycan Dillər Universiteti

QEYRİ-SƏLİSLİK VƏ QEYRİ-SƏLİS SİNONİM ÇOXLUQLARI HAQQINDA

Açar sözlər: *qeyri- səlīs məntiq, qeyri-səlīs linqvistika, sinonim çoxluqları*

Keywords: *fuzzy logic, fuzzy linguistics, synonymous clusters*

Ключевые слова: *нечеткая логика, нечеткая лингвистика, синонимические множества*

Mövcud mənbələri araşdırarkən Lütfi Zadənin qeyri-səlīs çoxluqlar və qeyri səlīs məntiq nəzəriyyələrinin müasir elmi-nəzəri fikrə getdikcə daha artıq nüfuz etdiyinin şahidi oluruq. Bu gün qeyri-səlīs biologiya, qeyri-səlīs fizika, qeyri-səlīs psixologiya, hətta qeyri-səlīs riyaziyyat kimi elm-bilik sahələrindən söhbət gedir. Son vaxtlar qeyri-səlīs dilçilik haqqında söhbətlərin xeyli intensivləşdiyini müşahidə etmək olar. Zadə nəzəriyyələrinin humanitar və ictimai elmlərə tətbiq imkanları getdikcə daha artıq dərəcədə genişlənməkdədir.

S.Abdullayevin “Qeyri-səlīs dilçilik təcrübəsi” əsərinin meydana gəlməsi ilə dilçilikdə də yeni bir istiqamətin yarandığını inamla söyləmək olar [1]. Məlumdur ki, bu günə qədər istər leksik, istərsə də sintaktik sinonimlərə aid çoxlu araşdırmalar aparılmış, kitablar yazılmışdır. Bu əsərlərə nəzər salarkən sinonim vahidləri arasındakı fərq və incəliklərin, müxtəlifliyin qeyri-səlīsliklə bağlı olduğunu görmək mümkün deyildir.

Əvvəlcə qeyri-səlīslik terminini dəqiqləşdirməyə çalışaq. Sözsüz ki, qeyri-səlīslik dedikdə ilk olaraq bu nəzəriyyənin banisi, yaradıcısı dünya şöhrətli alim, fizik, həmyerlimiz Lütfi Zadə yada düşür. Məlumdur ki, dahi Lütfi Zadə “Qeyri-səlīs məntiq” nəzəriyyəsini 1965-ci ildə isbat etmiş və “Fuzzy Set” əsəri nəşr olunmuşdur. O bu əsərində riyaziyyat, informasiya, riyazi məntiq, idarə etmə və digər elmlərə fərqli yanaşmanın əsasını qoymuşdur. Hal-hazırda dünyanın bir çox inkişaf etmiş ölkələri bu nəzəriyyəni praktik olaraq elmə tətbiq etməklə həyatlarını olduqca asanlaşdırmışlar. Belə ki, yeni üsulla istehsal olunan soyuducu, paltar-yuyan və qeyri-məişət avadanlıqlarının istifadəçiləri son texnologiyanın rahatlığından faydalanmaqdadırlar və elə bu səbəbdən Lütfi Zadənin ixtiraları bu gün bütün dünyaya səs salmışdır. Buna baxmayaraq, qeyri-səlīslik dedikdə bəzi alimlər nəzəriyyəni qeyri-dəqiqlik kimi qiymətləndirirlər və dəqiqlikdən uzaq olan bir fikri hətta nəzəriyyə kimi qəbul etmirlər. Bəzi türk tədqiqatçıları bu nəzəriyyəni “bulanıq məntiq” adlandırır, mübahisə doğuran məqam isə tərcümədə tam aydın olmayan məntiq anlamına gəlir. Dərindən araşdırma aparmadıqda bəzən həqiqətdən uzaq elm kimi görünsə də, əslində tamamilə əks fikir ilə rastlaşırıq. Belə ki,

qeyri-səlis məntiq Aristotel məntiqinə binar məntiqə nisbətən həqiqətə, gerçəkliyə daha yaxın, adekvat olan bir anlayışdır. Ən xırda detalları, təfərrüatları, ən incə nüansları, fərq və əlaqələri ilə araşdırmaq məhz qeyri-səlislik düşüncəsi ilə bağlıdır.

Qeyd etdiyimiz kimi, bu gün “Qeyri-səlis məntiq” nəzəriyyəsinin nailiyyət-lərindən nəinki dəqiq elmlər, hətta humanitar sahələr, ictimai elmlər də faydalanmağa başlamışlar. Biz də öz araşdırmalarımızda sözügedən nəzəriyyəni dilçiliyin fundamental anlayışlarından biri olan, qeyri-səlis çoxluq sıraları yaradan leksik sinonimlərə tətbiq etməyə, onları bu əsasda öyrənməyə çalışırıq. Bu yolda bizim üçün bələdçi rolunu oynayan mənbə S.Ə.Abdullayevin “Qeyri-səlis dilçilik təcrübəsi” kitabı olacaq. Biz, əlbəttə, görkəmli alimlərimiz R.Əliyev, N.Hüseynli, Ə.Məmmədov, F.Qurbanov və digər araşdırmaçılarımızın qeyri-səlislik, qeyri-səlis çoxluqlar və məntiq haqqında söylədikləri ümumi nəzəri fikirlərindən yararlanmağı da hədəfləyirik.

“Qeyri-səlislik” bizə nə deyir, bu qeyri dəqiqlikdirmi yoxsa həqiqətdən uzaq bir sahədir – ilk olaraq oxucu kimi ağılımıza bu suallar gəlir. Əgər dəqiqlikdən uzaqdırsa, bunu fiziklər, dəqiq elm sahəsinin alimləri necə tətbiq etmişlər. Faktlar təsdiq edir ki, tam əksinə, qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinə incələdikcə onun həqiqi, daha geniş idraki imkanlara malik olduğunu görürük. Gəldiyimiz ilkin nəticə budur ki, qeyri-səlislik, “bulanıqlıq” müxtəlifliyi, ən incə fərqlilikləri, detalları belə diqqətdə saxlayır. Nümunə olaraq deyə bilərik ki, dünyada qabaqcıl texnologiyanın vətəni sayılan Yaponiyada üz tanıma texnologiyasından (face recognition) istifadə etməklə yol boyu hərəkət edən insanların kimliyini asanlıqla müəyyən etmək olar. Nəticədə çoxlu cinayətlərin qarşısı alınmış və hüquq sahəsinə misilsiz xidmət göstərilmişdir. Göstərdiyimiz nümunə ilə qeyri-səlis məntiqin əlaqəsi Yaponiya kimi əhalisi çox və bir-birlərinə çox bənzəyən insanların ən xırda detallar vasitəsilə ayırd edilməsi məhz qeyri-səlis məntiqin müasir elmə tətbiq olunmasının nəticəsidir.

Qeyri-səlis çoxluqlara gəldikdə isə bu qiymətli, əslində hadisələrə daha dialektik yanaşma bir anda fantastika ilə gerçəkliyin, yalan ilə həqiqətin, sevinc ilə kədər və s. bir-birilə əlaqələrini və ayrılma, təmas nöqtələrini təsbit edir. İnsan mürəkkəb bir varlıq olduğundan bəzən beynindən, fikrinin dərinliklərindən keçən duyğularını sözlə ifadə etməkdə çətinlik çəkir. Hətta az-çox ifadə edə bilsə belə onu bütün incəlikləri, təfərrüatları ilə tam, bütöv şəkildə açıqlaya bilmir. Bu, insanın ya kasad dil qabiliyyətindən, ya qorxudan, bir çox hallarda isə bilərəkdən, qəsdən baş verir. Məsələn, işinin qızgın vaxtında müdirinin “Necəsən”? sualına işçi, əlbəttə, “Yaxşıyam” deyəcək. Bəs o, “Belə də, yaxşıyam” desə necə... Artıq bu qeyri-dəqiq cavab olacaq, buna baxmayaraq, müqabil tərəfin cavabında avtomatlaşmış deyil, əsl həqiqət ifadə olunacaq. Müdir isə öz növbəsində onun ən azı nə yaxşı, nə də pis olduğu, bəlkə narazı olduğu qənaətinə gələcək və bu onların hər ikisinin narahatlığına səbəb olacaq. Bu isə sonrakı problemlərin başlanğıcı olma ehtimalını artırır. Həmin məqamda işçinin ən doğru cavabı “Yaxşıyam” deməsidir. Əslində müdirin sualı da əbəs yerə deyil, sualı verməkdə məqsəd işçinin səs tonundan, üzündəki ifadə və verəcəyi cavabdan onun əhvali-ruhiyyəsi, işə münas-

sibəti, ümumən müəssisədəki mənəvi – psixoloji mühit haqqında informasiya əldə etməkdir.

Göründüyü kimi, qeyri-dəqiq cavab əslində həqiqətə daha yaxındır – işçi tam həqiqəti müəyyən səbəblərdən deyə bilməsə də, içindəki narahatlıq, narazılıq və yorğunluğu bircə cavabdan hiss etdirə bilir.

Qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsi kifayət qədər səlis, dəqiq bir nəzəriyyədir. Bu fikri L. Zadə 2008-ci ildə Bakıda olarkən AMEA-dakı çıxışı zamanı söyləmişdir. “Onun sözlərinə görə nəzəriyyəyə ad verərkən ingilis dilində “Fuzzy” sözünü tapmış və onun baxılan çoxluqların mahiyyətini əks etdirdiyini əsas götürərək bu ada üstünlük vermişdir” [5, s.10]. Qeyd etmək lazımdır ki, hal-hazırda elmi-nəzəri ədəbiyyatda qeyri-səlis çoxluqlar “F çoxluqları”, “fazzi çoxluqlar” da adlandırılır.

Lütfi Zadənin həyat yoldaşı Fey Zadə nəzəriyyənin adının ingilis dilində “Fuzzy” sözünün “dumanlı”, “xoş hal”, “sərbəst” anlamına gəldiyini öz xatirələrində qeyd etmişdir [2, s.342].

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin nümayəndələrindən, onu daha da inkişaf etdirən, yeni faktlarla zənginləşdirənlərdən biri də Rafiq Əliyevdir. O, 10 fevral 2013-cü il tarixində modern.az saytına vermiş olduğu müsahibəsində “İnsanlar həqiqətin yox, maddiyatın yanındadır” adlı məqaləsində maraqlı nüanslara toxunur. “Qərar qəbul etmə” nəzəriyyəsindən söhbət açan R.Əliyev, qərar qəbul etmənin aldığımız informasiyanın doğru olub-olmamasından çox asılı olduğunu vurğulayır. Belə ki, havanın buludlu olduğunu görənlərinin özü ilə çətir götürüb-götürməməsi qərarlılığı verilən məlumatdan asılıdır. Deyərsiniz ki, götürsün çətiri, nə olacaq ki, – olacağı – əlavə yük, ağırlıq və çətiri unudub haradasa qoymaq ehtimalıdır. Buludlu havada yağışın yağması 100/80 ehtimaldır. Amma ehtimal hər zaman doğru olmaya bilər. Lütfi Zadə və R.Əliyevin nəzəriyyələri sərt məntiq və ehtimallara qarşıdır. Onlar 100 faiz nəinsə olacağını təxmin və məntiqlə izah etməzlər. Qeyri səlislik həqiqətə ən yaxın olsa da, yenə də tam mükəmməl və son nəticə deyildir. Onlar hər zaman “Doğrusunu yarıdan bilir” deyirlər. Biz deyirik ki, heç nə “perfect”, qüsursuz deyil. Yaxşı olanı Allahdan başqa heç kim bilməz. Lütfi Zadə və Rafiq Əliyevə görə qeyri-səlis məntiq tolerantlıq məntiqidir. Yəni dost və düşmən anlayışlarına baxsaq, dost olmayanın mütləq düşmən olacağı həqiqətə uyğun deyildir. Bu iki qütb arasındakı çox incə məqamlar, səbəblər, nəticələr göstərmək olar. Şübhəsiz bir tərəfə meyl halları qaçılmazdır. Qeyri-səlis çoxluqlar sağa və sola doğru genişlənir.

R.Əliyev 5 avqust 2018-ci ildə internet saytların birinə verdiyi daha bir müsahibədə qeyri-səlis məntiqin tolerantlıq məntiqi olduğunu vurğulamışdır[8]. “Demokratiyanın kökündə bu məntiq dayanır. Sivilizasiyaya gedən yol ədalətdən, dözümlülükdən keçir. Azərbaycan gərək bu yolun kənarında qalmasın, qalsa sivilizasiyaya çata bilməyəcək”.

S.Abdullayev qeyd edir ki, bu gün əsas vəzifələrdən biri, bəlkə də birincisi insanlarımızı yayılan, qeyri-səlis məntiq və idraka yönəltməkdir.

Çoxluqlar nəzəriyyəsi ilə bağlı digər bir yanaşma N.Hüseynlinin adı ilə bağlıdır. Onun fikrincə çoxluq və ünsür anlayışları elmə Q.Kantor tərəfindən daxil

edilmişdir. Nəzəriyyənin riyaziyyat elmində rolu misilsizdir, riyaziyyat dəqiq elm olduğundan riyaziyyatın dili kifayət etmir ki, emosiyaları, subyektiv fikirləri bütün rəngarəngliyi, müxtəlifliyi ilə ifadə etsin.

Sinonim çoxluqlarının dildə mövcudluğu adlandırmanın, işarələnmənin daha dəqiq və konkret olmasına xidmət edir. Sinonim çoxluqlarının rolu özünü lüzumsuz, uzun cümlələr əvəzinə daha konkret adlandırma üsullarından düzgün istifadə olunmasında aydın şəkildə göstərir. “Eyni şeyləri müxtəlif cür adlandırmaq-la” sonda uzun cümlələrə qənaət edir və onsuz da qeyri-səlis olan nitqi indi nisbətən daha dolğun səsləndirə bilir. “Biz sinonimlərlə qənaətcillik dedikdə onu nəzərdə tuturuq ki, bəzən dəqiq variantın seçilməsi geniş, yerli yataqlı bir ifadəni, əhatəli bir təsviri əvəz edir” [1, s.171]. Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, dildə mövcud olan sinonim çoxluqları heç vaxt “kifayətdir” həddinə çatmayacaq və daha dəqiq dərk etdirmə imkanlarını, axtarışlarını dayandırmayacaq. Fikrimizi daha aydın ifadə etmək üçün ingilis dilindən bir nümunə gətirərək – convince – sözünün Azərbaycan dilinə tərcüməsini və ingilis dilindəki anlamından bəhs etmək istərdik. İngilis dilindəki definition form – yəni izah forması “to cause (someone) to believe firmly in the truth of something – tərcüməsi – kimisə dediyinə inandırmaq anlamına gəlir. Göründüyü kimi, sözün əsl həqiqətə, gerçəkliyə uyğun sinoniminin olmaması onun uzun izahına, izafiliyə gətirib çıxarır. Əslində izah da tam qənaətbəxş deyil. Adlandırmada qeyri-dəqiqlik var, dil tam ürəyimizə yatan izah və tərcümə çatışmazlığı yaşayır. Buradan çıxan nəticə dildə daim daha dolğun adlandırmaq, uyğun sinonim çoxluqları ilə əvəz etmək ehtiyacının olmasıdır. Biz nəyə görə müxtəlif cür adlandırma, işarələnmə modelləri, üsulları axtarıcı sualına duyğularımızı ifadə etmək üçün, uyğun sözü tapmaq üçün müxtəlif sinonimlərlə və ya oxşar mənalı sözlərlə fikrimizi izah etməyə çalışırıq. Məsələn, səmimi bir insan “içimdən gəldi dedim” və ya “ürəyimdən, qəlbimin dərinliklərindən gəldi” deyəndə mücərrəd anlayış olan səmimiyyəti sözlə izah etmək üçün sözlər, cümlələr aciz qalır, fikir təxmini, natamam ifadə olunmuş olur. Yəni fikir yarımçıqdır, verilən çoxluqlar fikrin dolğunluğunu təmin etmir. Hər zaman daha yaxşı, daha dolğun versiyanı adlandırmaq, işarəyə almaq ehtiyacı özünü bürüzə verir.

N.Hüseynlinin “Təfəkkürün anlayış-kateqorial aparatı: qneseoloji və metodoloji təhlil” əsərinin həqiqi qiyməti ondadır ki, burada ümumiyyətlə qeyri-səlislik, qeyri-səlis çoxluqlar və qeyri-səlis məntiq nəzəriyyələrinə aid anlayışlar yığcam və anlaşılıqlı şəkildə ifadə olunur. Bu sözügedən nəzəriyyələrdən humanitar və ictimai elm sahələri mütəxəssislərinin də yararlanmasına imkan verir.

Azərbaycanda qeyri-səlis çoxluqlar və qeyri-səlis məntiq nəzəriyyələri haqqında son dövrdə nəşr olunan azsaylı əsərlər sırasında S.Abdullayevin “Qeyri-səlis dilçilik təcrübəsi” əsəri xüsusi yer tutur. Mütəxəssislər bu əsəri təkcə Azərbaycanda deyil, bütün dünyada ilk qeyri-səlis dilçilik nümunəsi kimi qiymətləndirirlər [6, s.3-5]. Müəllif bu əsərdə qeyri-səlis dilçilik nəzəriyyəsinin əsas müddəalarını formalaşdırmağa çalışır və cəsarətlə demək olar ki, buna nail olur. Əsərdə tam yeni anlayışlar, terminlər sisteminə rast gəlirik. Deyilənlərin doğruluğuna

yəqinlik hasil etmək üçün təkcə kitabın fəsilələrinin adlarını xatırlatmaq kifayətdir. “Təkrar qiymətləndirmə çoxluqları: dəyişən yayılanlıq hədləri”, “Qeyri-səlis çoxluqların iyerarxiyası: yayılanlığın hüdudları”, “Linqvistik qiymətləndirmənin səviyyələri: artan yayılanlıq hədləri”, “Metafora şəkilləri – obrazlı – assosiativ çoxlular kimi” və s. Müəllif dilin – insan dilinin gizli – aşkar mahiyyətini önə çəkir (“Gizli-aşkar dil”). O, sinonimləri, “eyni şeyləri müxtəlif cür adlandırma”, omonimləri isə, “müxtəlif şeyləri eyni cür adlandırma çoxluqları” kimi araşdırır, eyni formativlərin içərisində toplanan müxtəlif, fərqli leksik-semantik variantları, məna çoxluqları kimi təfsir edir, omonim aldanışlardan bəhs edir, “dilmin min bir dilindən” söhbət açır və s.

Əlbəttə bizi daha çox qeyri-səlisliyin, yayılanlığın linqvistik problemləri maraqlandırır. Bu əlamət özünü daha çox dilin semantik və pragmatik səviyyələrində göstərir. Biz sinonim çoxluqlarını araşdırarkən S.Abdullayevin təklif etdiyi modeli əsas götürürük. Burada linqvistik dəyişən və linqvistik qiymət, termin çoxluqları, onların müqabilliyi, ekvivalentlik münasibətləri açar rolunu oynayır. Əvvəlcədən qeyd edək ki, linqvistik qiymət çoxluqlarına sinonim vahidlərdən başqa sintaktik yolla düzələn “və”, “və ya”, habelə müxtəlif inkarlıq dəyişdiriciləri ilə yaranan qiymət çoxluqları, ikinci növ qeyri-səlis çoxluqlar da daxil olur (neither pretty nor ugly, beautiful, very beautiful, charming, fascinating, captivating, marvelous, breathtaking and etc. – gözəl, qəşəng, füsunkar, əsrarəngiz, cazibədar, çox gözəl, tamamilə gözəl, olduqca gözəl, nə gözəl, nə çirkin və s.).

Qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsi elmdə yeni sahə olmasına baxmayaraq, bir çox problemlərin həllinə müsbət təsir göstərməkdədir. O.Sokolov və O. Molchanovanın “Fuzzy Assessment of Test Results” (“Test nəticələrinin qeyri-səlis qiymətləndirilməsi”) haqqında araşdırmalarını incələyərkən bir çox vacib məqamların, başqa sözlə desək, incə detalların çözümünə rast gəldik və tədris etdiyimiz ingilis dili dərslərində həmin metoddan istifadə edərək tələbələrin bilik və bacarıqlarını daha “ədələtli” qiymətləndirməyə müvəffəq ola bilərik ideyasını həyata keçirə bilərik. Məsələn, dərslər hər zaman hazırlıqlı gələn tələbə bir gün hazırlıqsız və ya ötən gündən zəif və ya çox yaxşı hazırlıqlı gələrsə, biz onu necə qiymətləndirməliyik? Həmişə hazırlıqlı gəlidiyi üçün bir günü güzəştə getməliyik, yoxsa bu onu arxayın edə bilər sualı müəllimləri və tələbələrini ən çox düşündürən amillərdən biridir. Bunun üçün “Fair Assessment Schedule” yəni ədalətli qiymətləndirmə cədvəli tətbiq etmək və qabaqcadan tələbələrini bu cədvəllə tanış etməliyik, çünki həqiqət hər zaman detallardadır şüarı ilə yola çıxmışıq, detallar isə qeyri-dəqiqdir, nə qədər ədalətli yanaşma olsa da, tam mükəmməl əldə edə bilmirik, lakin axtarışdayıq. Həmin cədvəli nəzərinizə çatdırıq [7, s.644]:

Weekly Assessment, February 17 th – 21 st										
students	vocabulary	reading	speaking	grammar	homework	podcast	Listening	writing	activity	presentation
name	Almost ready	Ready	Well-prepared	Not ready	Excellent	Not ready	Ready	Half written	Active	Ready

Başlıqda cədvəlin hansı müddət üçün keçərli olduğunu qeyd edirik, daha sonra sol tərəfdən tələbələrin adlarını və on ballıq bolonya sistemə uyğun öhdəlikləri tətbiq edirik. Ümumi ingilis dilini daha mükəmməl öyrətmək üçün bu növ cədvəllərin zəruri olduğunu düşünərək hər xanaya tələbənin həftəlik öhdəliklərini qeyd etmişik. Tələbənin söz ehtiyatını artırmaq, oxu materialı, dərs vaxtı müvafiq mövzular üzrə ingiliscə danışmaq, qrammatika, ev tapşırığı, ingiliscə videolara baxmaq və müzakirə etmək, dinləmə, yazı, dərs vaxtı fəal olmaq (qruplarla və ya cütlərlə işləmə) və həftəlik təqdimat 10 ballıq sistemə uyğun yüksək qiymətləndirilir. Bu cür qeyri-səlis qiymətləndirmə cədvəllərini həftəyə, aya və ya semestrə uyğun tərtib etməklə həm ədalətli qiymətləndirməyə, həm də daha savadlı kadrların hazırlanmasına müvəffəq ola bilərik.

Son olaraq onu qeyd etmək istərdik ki, bir dildə daha çox ekvivalent vahidlərin olması və ya onların hər birinə sintaktik yolla yeni dəyişdiricilərin köməyiylə yeni çoxluqların əmələ gəlməsi dilin ifadə zənginliyinin əsas qaynaqlarından birini təşkil edir. Dil işarəsinin qeyri – səlisliyi, insan nitqinin ümumən yaygınlığı burada bir ümumi fon, əsas yaradır. S.Abdullayevin bu fikri tamamilə özünü doğruldur ki, qeyri-səlis çoxluqlar və qeyri-səlis məntiq, habelə qeyri-səlis dil və dilçilik məntiqi dünyanın daha dərinə və geniş dərk olunmasına imkan yaradır.

Ədəbiyyat

1. Abdullayev S. Qeyri-səlis dilçilik təcrübəsi, Bakı, 2013.
2. Hüseynli N. Təfəkkürün anlayış-kateqorial aparatı: qneseoloji və metodoloji təhlili, Bakı, 2003.
3. Məmmədov Ə., F. Qurbanov. Lütfi Zadənin Qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsinin məntiqi və qneseoloji təhlili, Bakı, 2019.
4. Zadə F. Qeyri-səlis məntiqin atası ilə həyatım və səyahətlərim, Bakı, 2006
5. Zeynalov F., A. Cəfərov. Qeyri-səlis dilçilik təcrübəsi əsəri üzərində düşüncələr. Bakı, 2015.
6. Zade L. Fuzzy Set, Information and Control, 1965.
7. Sokolov O., O. Molchanova. Fuzzy assessment of test results, Ukraine, 2011.
8. www.modern.az

Summary
About Fuzzy and Fuzzy Synonymic Sets

This article aims to provide an understanding of fuzzy categorization and theories of fuzzy sets and fuzzy logic. The purpose is to explain and practically apply some concepts of the above-mentioned theories, including the theory of fuzzy linguistics. Certain examples are given to clarify synonymous sets in modern English and Azerbaijani languages.

Резюме
О нечеткости и нечетких синонимических множествах

В статье даются краткие сведения о категории нечеткости, теорий нечетких множеств и нечеткой логики. Сделана попытка уточнить и конкретизировать некоторые понятия вышеуказанных теорий, а также теории нечеткой лингвистики. Приводятся конкретные примеры для выяснения синонимических множеств в современном английском и азербайджанском языках.

Rəyçi: f.e.d. prof. S.Abdullayev